

Geschiedenis op het tweetalig vmbo

Maatwerk, differentiatie en uitdaging

In het voortgezet onderwijs worden steeds vaker tweetalige leerroutes aangeboden. Een relatief nieuwe route is het tweetalige onderwijs voor het vmbo, dat op het Carmelcollege in Emmen wordt aangeboden. De geschiedenislessen in de onderbouw van het vmbo worden in het Engels gegeven. Dit vraagt om maatwerk en differentiatie. Geschiedenisdocent Richard Zuiderveld speelt op deze school een hoofdrol in de ontwikkeling van het onderwijs in het Engels aan vmbo, havo en vwo.

Richard Zuiderveld is docent geschiedenis, auteur en ontwikkelaar bij *Bricks History*, een tto-geschiedenismethode voor vmbo, havo en vwo. **Daan van Leeuwen** is hoofdredacteur van Kleio.

Welke motieven hebben jullie voor het aanbieden van tto op het vmbo?

We bieden al twintig jaar tweetalig onderwijs aan op het vwo en dertien jaar op de havo. De afgelopen jaren kregen we steeds vaker vragen van ouders en leerlingen over de mogelijkheid voor tto in het vmbo. Enkele tto-docenten en de teamleider hebben het idee van tto-vmbo nieuw leven ingeblazen. We zijn daarbij gericht op de vmbo-t leerlingen, die wij op school mavoleerlingen noemen. We begonnen met een pilot en die verliep beter dan verwacht, waardoor we inmiddels deze variant kunnen aanbieden.

Welke mavoklassen geven jullie geschiedenis in het Engels en in hoeverre verschilt de didactische aanpak van de geschiedenislessen in het Nederlands aan deze doelgroep?

Door organisatorische omstandigheden zijn er combinatieklassen van mavo/havo en klassen van havo/vwo ontstaan voor het eerste en tweede leerjaar. Dat is wel een uitdaging, want de mavoleerlingen volgen het havoprogramma en lopen dus niet gelijk aan het reguliere mavoprogramma. Toch is het niet onmogelijk. Het vraagt om maatwerk en differentiatie. Op het gebied van de beheersing van de Engelse taal, wereldburgerschap en persoonsontwikkeling maken de leerlingen grote stappen. De didactische aanpak van de lessen verschilt met de reguliere klassen, omdat je naast docent geschiedenis ook taaldocent bent. Je bent dus constant bezig met *scaffolding* (leerlingen taalvaardigheden aanleren). Daarnaast geven we in het tto veel aandacht aan wereldburgerschap en identiteitsvorming en doen we veel activiteiten. Binnen tto bouwt iedere leerling zijn of haar eigen *scaffold* (steiger) aan taalvaardigheid op. In de eerste klas komen leerlingen op verschillende niveaus binnen. Het docententeam begint met het definiëren van het startniveau van iedere leerling. Sommige leerlingen hebben al veel opgepikt op de basisschool, anderen door games en films. Per leerling bouwen we vervolgens stap voor stap de taalvaardigheid op. We laten de leerlingen bijhouden welke woorden ze niet kennen, ze vertalen luisterfragmenten en maken creatieve opdrachten

waarbij ze zowel visueel als tekstueel werken. Daarnaast besteden we extra aandacht aan leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid. We dagen leerlingen vanaf de eerste dag uit om Engels te schrijven en te spreken. Uiteindelijk spreken ze vloeiend Engels.

Welk doel hebben jullie met het wereldburgerschap?

Wereldburgerschap past binnen de visie van onze school. School is meer dan alleen kennis vergaren en cijfers behalen. Wereldburgerschap laat zien dat het leven groter is dan de eigen regio of stad. Ieder mens is met de rest van de wereld verbonden. We willen de leerlingen goed voorbereiden op de globaliserende maatschappij. We doen dit door hun eigen regio, familie en tradities als uitgangspunt te nemen, om deze vervolgens te vergelijken met de rest van het land, andere landen in Europa en andere werelddelen. Op deze manier leren ze hun eigen omgeving beter kennen, kunnen ze over grenzen kijken en ontdekken ze overeenkomsten en verschillen tussen mensen en culturen.

Hoe verrijken jullie het reguliere programma vmbo in het Engels?

Onze tweetalige mavo/havo doet met de activiteiten van andere tto-klassen mee. Leerlingen doen diverse activiteiten door het jaar heen. Onze bovenbouw helpt om die te organiseren. Tto-leerlingen hebben ieder jaar ten minste drie speciale activiteiten, zoals *Halloween*, een *Christmasfair* en de *Commonwealth Games*. Ook zijn er digitale videocontacten met scholen in India en China, komen er internationale studenten lesgeven en krijgen alle leerlingen de kans om op uitwisseling te gaan. We organiseren uitwisselingen naar Denemarken, Italië en India. Binnen de vakles-

sen werken leerlingen aan wereldburgerschap en persoonsontwikkeling. Daarnaast hebben we vakoverstijgende keuzeprojecten van acht weken en aan het eind van het jaar de *Carmelweek*, een afsluitende projectweek waarbij tto-klassen een eigen programma hebben.

En hoe verrijk je het geschiedenisprogramma in het Engels?

Geschiedenis is een heel talig vak, dat is best moeilijk voor beginnende tto-leerlingen. Ik vind het daarom belangrijk om in kleinere stappen te werken dan bij reguliere klassen. Eenvoudige werkvormen kunnen hierin cruciaal zijn, denk aan: samen lezen, luisteren, spreken, vertalen en uitleggen. Dit doen we klassikaal of in groepjes. Ook werk ik veel met beeldmateriaal en verhalen. Verhalend ontwerpen maakt taal aantrekkelijker en makkelijker te begrijpen, helemaal wanneer emoties en spanning een rol spelen. Daarnaast kan een tto-docent niet anders dan activerend lesgeven. Vooral bij vmbo zijn kleine werkvormen erg goed bruikbaar. Denk daarbij aan puzzelopdrachten, lettermixen, afbeeldingen beschrijven, welk woord weg, toneelstukjes, et cetera.

Hoe zet je in je geschiedenisprogramma vmbo games in?

Zelf ben ik een gamer en verwijs ik in mijn lessen vaak naar historische computerspellen. Als tiener speelde ik spellen als *Age of Empires* of de *Total War*-games. Jongeren van nu kennen de *Assassin's Creed*-serie of games als *Uncharted* of *Red Dead Redemption*. Dit zijn games met een historische setting. Dan heb ik het nog niet eens over alle 'shooters' met wereldoorlogen als thema. Ook heb ik in de afgelopen jaren kleine internetgames gevonden die ik soms gebruik in de les. Er zijn ►

spellen waarbij je een middeleeuwse stad kunt bouwen, handel in Indië moet drijven of soldaten kunt aansturen in de loopgraven. Dit zijn kleine en eenvoudige spellen, waarbij de voertaal Engels is. Ook bied ik keuzeopdrachten aan waarbij leerlingen iets creatiefs maken voor een cijfer. Leerlingen komen regelmatig aan met prachtige bouwwerken in *Minecraft*, zoals een middeleeuws domein, een VOC-schip of een piramide.

Hoe ziet een verrijkte geschiedenisles vmbo/havo eruit?

Sinds dit jaar werken we met lessen van 80 minuten. Dit geeft veel ruimte om actief aan de slag te gaan. Hierbij staat de CLIL (*Content and Language Integrated Learning*)-methode centraal. Met CLIL zoek je werkvormen om taal en inhoud samen te brengen en te versterken. Een verrijkte geschiedenisles begint bijvoorbeeld met een terugblik op de vorige les, met een klein spel waarin je inhoud en taal combineert, zoals 'Verboden Woord'. Hierin moeten leerlingen een begrip uitleggen zonder de verboden woorden te gebruiken. Het daagt hen uit om te zoeken naar andere woorden. Soms knip ik de leestekst of bronnen in stukken. De leerlingen leggen de stukken in de juiste volgorde. Dan lezen we deze samen. Tijdens het lezen onderstrepen we moeilijke of belangrijke woorden en schrijven de leerlingen deze woorden op in hun speciale taalschrift. Als verwerking gaan leerlingen aan de slag in het werkboek of met een werkvorm die ik zelf heb ontwikkeld. Tto-docenten gebruiken veel eigen materiaal. Dit zijn dan opdrachten waarin combinaties van kennis, toepassing, taal, discussie en wereldburgerschapsvragen een rol spelen. Ik sluit iedere les af door de leerdoelen en leermomenten te bespreken. Welke woorden waren nieuw? Welke leerdoelen kun je beantwoorden? Welke niet? Meestal doe ik dit in combinatie met een andere kleine werkvorm.

Hoe sta jij in het debat over het vmbo-eindexamen geschiedenis in het Engels?

Ik geloof in keuzemogelijkheden en kansen voor leerlingen. Daarom sta ik positief tegenover een eindexamen in het Engels. Ik begrijp dat sommige collega's dit spannend vinden, misschien ook met het oog op de ontwikkeling van de Nederlandse taal en het aanleren van bepaalde begrippen en vaktaal. Maar mijn ervaring leert dat leerlingen snel kunnen schakelen. Een examen in het Engels maakt het mogelijk om tto-mavo vier jaar lang aan te bieden, in plaats van twee.

Je bent ook auteur en onderwijsontwikkelaar van een tto-methode voor geschiedenis. Hoe zorg je ervoor dat een methode aansluit bij de leercurve van de leerlingen op de tweetalige mavo?

In tegenstelling tot andere methodes is *Bricks History* direct in het Engels geschreven. Het is gemaakt door tto-geschiedenisdocenten in samenwerking met docenten Engels. Zij weten precies hoe het taalniveau van de leerlingen zich ontwikkelt en welke informatiedichtheid van de geschiedenisstof daarbij hoort. Dat betekent dat taalniveau en informatiedichtheid in het begin laag zijn, zodat de leerlingen kunnen wennen aan het Engels. Dit gaat geleidelijk omhoog. Door *scaffolding* krijgen leerlingen de steun die ze nodig hebben om hun taal- en geschiedenisdoelen te bereiken. We bouwen die steun af, wanneer het verantwoord is. Naast de papieren boeken bieden we een uitgebreid digitaal pakket aan waarmee nog meer maatwerk mogelijk is. Voor mavo zijn er zeer korte teksten en beginnen we iedere paragraaf met een aantal vragen waarop leerlingen zich kunnen richten. Ook is er ruimte voor het zelf toetsen van begrippen. Verder zijn wereldburgerschap, persoonsontwikkeling en CLIL-werkvormen structureel in de methode verwerkt. ■